

UDK: 321.6+323.14]:272-676(093.2)

81:1]:323.14

81:1]: 272-676(093.2)

Stručni rad

Primljeno: Svibanj, 2022.

Oliver JURIŠIĆ

Univerzitet u Sarajevu - Katolički bogoslovni fakultet

Josipa Stadlera 5

BiH - 71000 SARAJEVO

oliverjurisic@gmail.com

NESEMATSKI I SEMATSKI RASIZAM: ENCIKLIKA FRATELLI TUTTI O RASIZMU

Sažetak

Polazeći od razlikovanja nesematskog i sematskog jezika, razlikujemo nesematski i sematski rasizam i utjecaj te razlike na značenje tog pojma u enciklici Fratelli Tutti pape Franje. Riječ je o nacrtu za daljnje istraživanje odnosa između jezika i stvarnosti.

Ključne riječi: *nesema sema, fluidnost, rasizam, Fratelli Tutti.*

Uvod

Bosanskohercegovački politolog Tarik Haverić u svojem autorском tekstu *Antiamerikanizam*, preciznije u četvrtom dijelu s podnaslovom *Robovi predrasuda*, upozorava kako stvarnost rasizma nije nešto isključivo američko, nego podsjeća da je *rasizam* i s njim povezano pitanje robovlasništva postojalo puno prije nego što je sam pojam *rasizam* izjednačen s poviješću i prošlošću Sjedinjenih Američkih Država.¹

Haverićevo podsjećanje na odnos prema povijesti i prošlosti može poslužiti kao uvod u problematičnost interpretacije fenomena rasizma i pojma *rasizam* prema onoj misli kako će sve teže biti predviđjeti prošlost. Živimo u vremenima predviđanja prošlosti, a ne budućnosti. Ovaj problem ima mnoštvo uzroka i nije ih moguće čak ni taksativno nabrojiti bez opasnosti da se izgubi sažetost i struktura izlaganja. Predstaviti ću tek jedan od uzroka ovog problema koji je teoretski i povezan je s našim razumijevanjem odnosa između jezika i stvarnosti.

¹ Usp.: <https://tarikhaveric.com/miscellanea/antiamerikanizam/> (pristup: 06.04.2022.)

1. Nesematski jezik i fluidnost

Britanski filozof Roger Scrutton u svojoj kritici onoga što se naziva nova ljevica skovao je pojam *nonsema*.² Tim pojmom Scrutton opisuje teoretska promišljanja nekih suvremenih filozofa kao besmislena. Scrutton ih naziva brbljanje i brbljarije. Ipak pojam *nonsema* nudi još dva moguća razumijevanja koja ne pronalazimo kod Scruttona. Teoretiziranje jezika o samom sebi bez odnosa prema stvarnosti. Teoretiziranje jezika o stvarnosti koja je zaboravljena ili je postala nerazumljiva.

Pri razumijevanju pojma *rasizam* koristit ću drugo značenje pojma *nonsema* – teoretiziranje jezika o samom sebi bez odnosa prema stvarnosti. Pri razumijevanju pojma *rasizam* u enciklici *Fratelli Tutti* pape Franje koristit ću treće značenje, teoretiziranje jezika o zaboravljenoj ili nerazumljivoj stvarnosti. Uz ta značenja pojma *nonsema* treba dodati i pojmove *nesematski jezik* i *fluidnost*.

Pojmom *nesematski jezik* ne označavam specifični jezik kao govorni instrument komunikacije. Tim pojmom nastojim opisati sve interpretativne pokušaje kontrole, dominacije i pokušaja ostvarenja interpretativnog monopola nad činjeničnom stvarnošću. Time označavam neki jezik kao isključivi instrument moći ili barem je riječ o dominantnim težnjama jednog takva jezika. Uz ideju *nesematskog jezika* neodvojivo su povezani i pojmovi *diskurs* i *narativ* kojima ovdje ne identificiram ništa drugo nego praktične oblike jezika kao instrumenta koji označavaju moguće ideološke pokušaje moći i kontrole interpretacije. Stoga, *nesematski jezik* je, u instrumentalnom smislu kao komunikacijski okvir razumijevanja, određeni ideologizirani diskurs ili ideologizirani narativ čija je jedina zadaća nadzor, moć i kontrola nad interpretacijom.

Uz pojam *nesematskog jezika* povezujem pojam *fluidnost*. *Fluidnost* je ontološka odsutnost odnosa između biti, definicije i stvarnosti stvari koju se definira. *Fluidnost* ne razumijeva i ne pristupa jeziku u onom klasičnom shvaćanju *adequatio intellectus ad rem*. *Fluidnost* se teoretski i pojmovno oslanja isključivo na *ideologizirani intellectus*, bez onoga *rem*.

Tako shvaćen pojam *fluidnosti*, ne niječe nužno postojanje stvarnosti, radije sama stvarnost postaje fluidna. Stvarnost je podložna svim mogućim interpretacijama koje uključuju i one kada i u kojima stvarnost biva negirana ako se njezino postojanje suprotstavlja samim zahtjevima *fluidnosti*.

² Usp.: Roger SCRUTTON, *Fools, Frauds and Firebrands: Thinkers of the New Left* (London: Bloomsbury Continuum, 2019.), 248-249.

Moć koju nad stvarnošću ostvaruje *nesematski jezik* kroz *fluidnost* generira *nesematsku stvarnost*. Budući da je *fluidnost* sukob interpretacija i razdor među interpretativnim moćima, dominacijama i kontrolama, *nesematski jezik* i *nesematska stvarnost* su teoretski pokušaji ostvarenja moći i kontrole nad razumijevanjem i interpretacijom prošlosti.

Posjedovanje *nesematskog jezika* je nastojanje ili pokušaj izravne i apsolutne moći dominacije nad razumijevanjem stvarnosti koja nije *nesematska*, nije fluidna i podložna tumačenju od strane *nesematskog jezika*. Ona je činjenična. U ovom kontekstu treba razumjeti i tvrdnju kako će u budućnosti sve teže biti predvidjeti i prošlost, i povijest fenomena rasizma i sve će teže biti razumljiv pojam *rasizam*.

2. Sema i sematski jezik

Kako bi se još preciznije razumjelo pojmove *fluidnost* i *nesematski jezik*, potrebno je nešto reći o pojmu *sema* i *sematski jezik*. Pojam *sema* ne pronalazim kod Scruttona niti kod bilo kojeg drugog suvremenog filozofa, barem ne u ovom terminološkom određenju. Pojmom *sema* ne definiram neki konkretni govorni jezik kao instrument komunikacije. Tim pojmom opisujem pokušaje interpretacije stvarnosti. U teoretskom smislu *sema* i s njom povezan *sematski jezik* odbacuje apsolutiziranje *fluidnosti* kao temeljnog interpretativnog principa te se oslanja na činjeničnu stvarnost u potrazi za adekvatnim razumijevanjem stvarnosti.

Sema skeptično pristupa *nesematskom jeziku* i njegovim tvrdnjama o *fluidnosti* kao interpretativnom apsolutu tvrdeći kako unutar činjenične stvarnosti ostaju elementi koji ne mogu i ne smiju biti pretvoreni u ideologizirane diskurse ili narative.

Sema pretpostavlja i tvrdi kako postoje činjenični aspekti stvarnosti koji po svojoj naravi ne mogu biti podložni principu *fluidnosti* niti se njime mogu interpretirati. Nepovjerenje *seme* prema *fluidnosti* i *nesematskom jeziku* vodi prema zaključku kako temeljna razlika između *sematskog* i *nesematskog jezika* nije nužno nevjerovanje u činjeničnu stvarnost ili njezino neprhivaćanje, nego sukob oko razumijevanja *fluidnosti* i njezine apsolutizacije kao temeljnog načina i pristupa razumijevanju interpretacije i s njom povezane prošlosti.

Sematski jezik kao teoretsko razumijevanje interpretacije odbacuje tezu kako je cjelokupna činjenična stvarnost mjesto razvoja interpretativnih ideologija i da bi se to izbjeglo, nužan je pristanak na *fluidnost* kako bi se izbjegao svaki mogući ideološki diskurs ili narativ. To nas dovodi do tvrdnje o *sematskom jeziku* kao jeziku koji i tvrdi i pretpostavlja postojanje

činjenične stvarnosti koja izmiče svim pokušajima moći i kontrole kojom *fluidnost* nastoji interpretirati stvarnost. Za *sematski jezik* postoje neideolo-gizarani dijelovi prošlosti, koji takvima trebaju i ostati.

Ističem kako ideja *seme* i s njom povezanog *sematskog jezika* nije nova ni izvorna, ni originalna, osim terminološkog pojmovlja. Ta je ideja implicitno prisutna još u onom aristotelovskom poimanju kako definicija izriče bit stvari, a oboje i definicija i bit oslanjanju se na stvarnost onoga što postoji.

Kada se govori o čovjeku kao racionalnoj životinji, riječ je o *sematskim* pojmovima i *sematskom jeziku*, jeziku koji pretpostavlja postojanje stvarnosti onakvom kakva ona jest i iz koje se onda pomoću jezičnih poj-mova izvlači definicija stvari. *Sema* i *sematski jezik* pretpostavljaju isprav-nost, istinitost i stvarnost odnosa *adeqatio intellectus ad rem*, za razliku od *nesematskog jezika* koji pretpostavlja *fluidnost odnosa intellectus ad rem* i kada se taj odnos apsolutizira, nastaje *ideološki diskurs* ili *ideološki narativ*

3. Sematski i nesematski jezik

Nesematski jezik pretpostavlja postojanje *rem*, ali je *rem fluidna* te *adequatio* nije moguća između *rem* i *intellectusa*. Definiranje *rem* je posve-ma prepušteno *intellectusu* ne kao definiranje odnosa biti i stvarnosti, nego kao *fluidna interpretacija*. Interpretacija stvarnosti formira se ovisno o tome kako se *intellectus* odnosi prema *fluidnosti*. Kako bismo ovo donekle uvidjeli, čini se korisnim vidjeti kako to izgleda kada je riječ o znanostima. Uzmimo za primjer fiziku i povijest.

Fizika kao znanost ima svoj *sematski jezik* koji se sastoji od ma-tematičkih znakova, formula i interpretacije fenomena koji se formulom dokazuje. *Sematski jezik* fizike pretpostavlja stvarnost onoga što se doka-zuje. Nisu moguće *fluidne interpretacije* recimo zakona gravitacije ili nekog drugog dokazanog zakona fizike na način da se zaniječe postojanje same stvarnosti zakona ili da se drukčije interpretira prošlost zakona. Takav zakon nema prošlost. Kod većine prirodnih znanosti upotreba *nesematskih jezika* ili nije moguća, ili je jako ograničena zbog toga jer prirodne znano-sti teže uvjerenju i dokazivanju zakona koji egzistiraju unutar činjenične stvarnosti.³

³ Usp.: Alan SOKAL – Jean BRICMONT, Fashionable Nonsense: Postmodern Intel-lectuals Abuse of Science (New York: Picador, 1998.) [Sokal i Brickmont obojica znanstvenici fizičari u ovoj knjizi donose mnoštvo primjera zloupotrebe jezika poz-itivnih znanosti u filozofiji i drugim humanističkim znanostima.]

Međutim, ako pogledamo humanističku znanost kao što je povijest, primjetno je da je ovdje upotreba *nesematskih jezika* daleko zastupljenija jer je nerijetko u tumačenju nekog povijesnog događaja u pitanju sukob interpretacija, odnosno koji će *nesematski jezik* ostvariti nadmoć i moć nad stvarnošću i time steći interpretativni monopol nad prošlošću.

Slično vrijedi i za neke druge humanističke znanosti poput filozofije, sociologije, antropologije. Dok se *sematski jezici* prirodnih znanosti nužno ne sukobljavaju oko pitanja nadmoći nad interpretacijama jer svaka od njih ima svoj vlastiti jezik koji nužno ne komunicira s drugim *sematskim jezicima* drugih prirodnih znanosti, dotle unutar svijeta humanističkih znanosti nadmoć nad interpretacijama, odnosno posjedovanje moći i monopola nad interpretacijom stvarnosti, izgleda da je u nekim segmentima njihova temeljna karakteristika.

Tako se u konačnici i sama *fluidnost nesematskog jezika* ne pojavljuje kao stvarna potreba da se ostvari *adequatio intellectus ad rem*, dakle da se spozna realna istina stvarnosti, nego kao prikrivena borba među jezicima od kojih svaki teži posjedovanju moći nad stvarnošću. Bez ovog razlikovanja između nesematskog i *sematskog jezika* i pitanja posjedovanja moći nad interpretacijom ne bi bilo moguće u nastavku govoriti o dvostrukom značenju pojma *rasizam*.

4. Sematski rasizam

Sematski rasizam je činjenična stvarnost koja svoje korijene vuče vjerojatno od samih početaka čovjeka ili barem od onog trenutka kada je čovjek shvatio da se razlikuje od drugog čovjeka po boji kože. *Sematski rasizam* kao društveni problem ukorijenjen je u stvarnim međuljudskim odnosima i njegova povijest ne može se, kako to ispravno primjećuje Haverić, svoditi na Sjedinjene Američke Države.

Sematski rasizam oslanja se na odnos (*adequatio*) između *intellectus ad rem*, odnosno temelji se na činjeničnom odnosu ili stvarnom, realnom sukobu između ljudi različite boje kože. *Sematski rasizam* ne poznaje *fluidnost* kao interpretativni pokušaj kontrole i dominacije nad stvarnošću, on se svodi na činjeničnu tvrdnju da se ljudi različite boje kože sukobljavaju upravo jer je boja kože činjenična stvarnost, a ne pitanje interpretacije.

Ovdje je realnost odnosa *intellectus ad rem* dovedena do svoje krajnje granice jer u *sematskom* smislu, odnosno istovremeno *sematski* i pojmovno *biti rasist*, znači činjenično i realno mrziti ili odbacivati stvarnog čovjeka čija je boja kože stvarno drukčija od moje ili naše. Iz toga proizlaze činjenične posljedice koje formiraju činjeničnu stvarnost rasizma kao što su stvarne i realne segregacije i diskriminacije.

5. Nesematski rasizam

Nesematski rasizam ili kako ga je nazvao Pascal Bruckner u jednom drugom kontekstu *imaginarni rasizam*⁴ nije ništa drugo nego uspostavljanje odnosa između onoga što je *imaginarno* i *nesematskog jezika* kako bi se stvorila *nesematska stvarnost*.

Imaginarno nastaje kada je *nesematski jezik* toliko *fluidan* u svojim interpretativnim pokušajima da ne postoji više nijedan mogući i činjenični *adequatio* između *intellectus* i *rem*. *Nesematski jezik* stvara potpuno novu *nesematsku stvarnost* koja je stekla dovoljno interpretativne moći ili ideologizacije kako bi zamijenila ili izmijenila činjeničnu stvarnost.

Nesematska stvarnost sa svojim *nesematskim jezikom* odvaja *rem* od *intellectusa*, kreira *imaginarni rem* i stvara *imaginarnu adequatio* u odnosu prema *intellectusu* zahvaljujući *fluidnosti*. Kao zgodan primjer *nesematskog rasizma* može poslužiti primjer iz domaće bh-političke stvarnosti, odnosno u ovom specifičnom slučaju *nesematske stvarnosti*, kada rasprava o ekonomskom oporavku Bosne i Hercegovine završava kritikom pripadnika jednog konstitutivnog naroda upućene pripadniku drugog konstitutivnog naroda kako su njegovi strogo ekonomski osvrti zapravo čisti i nepatvoreni rasizam protiv jednog konstitutivnog naroda.

6. Interpretativna diktatura

Nesematski rasizam se razvija i može postati čak i *interpretativna diktatura*. Pojam *diktatura* ne razumijevam u političkom ili vojnom poimanju, nego ga ovdje shvaćam kao čistu mogućnost *nesematskog jezika* da stavi pod svoju kontrolu sve interpretacije određenog dijela ili razdoblja stvarnosti ili jednog specifičnog pojma kojim se odnosi prema prošlosti. Proces nastanka *interpretativne diktature* ide od samog pojma, njegove *fluidne interpretacije* i okončava se u stvaranju *nesematskog jezika* i *nesematske stvarnosti* odvojenih od činjenica i realnosti.

Odatle je moguće pojmom *rasizam* nazivati ili opisivati i one stvarnosti koje se ne mogu povezati sa *sematskim rasizmom* niti su *sematski rasizam*, niti ih se može povezati unutar klasičnog razumijevanja *adequatio intellectus ad rem*. Riječ je o ideologizacijama.

⁴ Usp.: Pascal BRUCKNER, *An Imaginary Racism: Islamophobia and Guilt* (Cambridge: Polity Press, 2018.), 123-132. [U podnaslovu *Should the West be Decolonized* Bruckner sažimlje prilično dobro problematiku koju ovdje obrađujem u pojmovima *nesematski* i *sematski rasizam*.]

Recimo, kada se problemi nekih zemalja u razvoju poput korupcije, nepotizma, političkih i vojnih zloupotreba, loših upravljanja državnom ekonomijom opisuju ili čak definiraju kao posljedica kolonijalnih osvajanja i kada se ti problemi pripišu nekoj drugoj zemlji na drugom kraju svijeta koja odavno nije kolonijalna sila, možemo govoriti tek o *nesematskom rasizmu*. Ili kada se Aristotela proglašava *rasistom* jer je robovlasništvo smatrao dijelom prirodnog poretka društva, makar su Aristotel i robovi koje je posjedovao imali istu boju kože.

Nesematski rasizam nije ništa drugo nego radikalna forma *interpretativne diktature* kojom se kroz *fluidnost* ostvaruje interpretativna moć nad prošlošću i poviješću. *Nesematski rasizam* postaje interpretativni uvjet, okvir i forma tumačenja i razumijevanja prošlosti.

I kao *interpretativna diktatura* ovaj ideologizirani pristup stvarnosti teži ili ukidanju prošlosti i povijesti ili teži njihovoj apsolutnoj kontroli i nadzoru koji se ostvaruju kroz interpretaciju zabranjujući time, ako je moguće, sve druge interpretacije, napose one *sematskog* karaktera.

Nesematski rasizam je obični diskurs ili narativ moći jezika kojom jezik pokušava zabraniti i osujetiti svaki aktivni pokušaj *sematskog jezika* da interpretira činjeničnu stvarnost samog rasizma. *Nesematski rasizam* ne pristaje na interpretativne pokušaje *sematskog rasizma* ne zato jer *nesematski rasizam* niječe stvarnost postojanja rasizma kao činjenice, nego radije jer *nesematski rasizam* ne dopušta da stvarnost u bilo kojem činjeničnom obliku bude izuzeta iz pojmovnog i interpretativnog zatvora u kojem je stvarnost zarobljena i zadržana. Proglašavajući *sematski jezik* ideologijom, *nesematski jezik* jest i pretvara se u najradikalniji oblik ideologije.

Nesematski rasizam snažno se oslanja na *fluidnost* kao izvor pojmovne i terminološke zbrke pri čemu nerijetko pokušaji ozbiljne i utemeljene kritike koja se razvija unutar *sematskog jezika* bivaju proglašeni ideološkima. *Nesematski rasizam* u nastojanju i pokušaju da sačuva čistoću i čvrstoću svojega diktatorskog i ideološkog interpretativnog diskursa moći proglašava samu činjeničnu stvarnost mjestom i područjem diktature i ideologije. Na taj način i najistinitiji i najneproblematičniji aspekti stvarnosti (tzv. gole činjenice) bivaju optuženi kao ideološki i diktatorski.

Nesematski rasizam koristi *fluidnost* kao zaštitni mehanizam obrane od optužbi i prigovora da je diktatorski i ideološki jer *fluidnost* razumijeva kao posvemašnju nesposobnost i nemogućnost jezika da bilo koji odnos pojma bude shvaćen kao *adequatio intellectus ad rem*. Aristotelovski odnos pojma, definicije i biti, koji proizlaze iz spoznaje činjenične stvarnosti, proglašava ideologijom i diskursom moći. Na taj način *sematski jezici*, što uključuje jezike prirodnih znanosti, bivaju sumnjivi kao ideološki interpretatori stvarnosti.

Prirodne znanosti su ideološke i diktatorske, te stoga identične humanističkim znanostima.

Nesematski rasizam paradigmatki je primjer nastanka različitih postmodernih *nesematskih jezika* koji *fluidnost* pojmova i definicija smatraju svojim glavnim interpretativnim oružjem i principom. Zato je moguće u *nesematskom* smislu pojmovno *rasizmom* nazivati i definirati sve moguće odnose, sukobe, neslaganja, rasprave iako su one u *sematskom* pojmovnom smislu nerasističke kao što se može često čuti u svakodnevnom jeziku kada se rasprava o budžetu pretvori u optužbe za rasizam.

Nesematski rasizam je paradigma jer je možda među najpoznatijim i najproširenijim diskursima interpretativne moći nad stvarnošću s obzirom na to da se različiti društveni fenomeni, ali i pojmovi poput *islamofobije*, *kršćanofobije*, *homofobije*, *diskriminacije*, *fašizma*, *nacionalizma*, *komunizma*, *desnice*, *ljevice*, *šovinizma* interpretiraju *nesematski* kao *rasizam* iako, činjenično promatrano, odnosno *sematski*, u pitanju su različiti činjenični aspekti stvarnosti.

Nesematski jezik po svojoj naravi, jer je oslonjen na *fluidnost*, teži zaboravu i dekonstrukciji prošlosti. *Fluidnost* kao temeljni princip *nesematskog jezika* izbjegava ili pokušava dekonstruirati, odnosno nastoji razgraditi bilo koju stabilnu *sematsku strukturu stvarnosti* koja se oslanja na *adequatio intellectus ad rem*. Odatle je moguće uništavanje i rušenje spomenika kulture, interpretativne zloupotrebe prošlosti, kao i nastanak onoga što se kolokvijalno zove *cancel culture* (kultura otkazivanja). Kultura otkazivanja je *nesematska kultura fluidnosti* za koju ne postoje stabilni *sematski jezici* i *sematske strukture stvarnosti*. Zato je moguće govoriti isključivo i samo o *američkom rasizmu*, ali ne i o *rasizmima* drugih država i nacija, o čemu piše Haverić u svojem eseju.

7. O pojmu *rasizam* u enciklici *Fratelli Tutti*

Primjetno je kako dva značenja pojma *nesema* o kojima sam govorio na početku prirodno slijede jedan iz drugog. Značenje *neseme* kao teoretiziranja o zaboravljenoj ili nerazumljivoj stvarnosti proizlazi iz teoretiziranja jezika o samom sebi. Logični je slijed kako će jezik teoretizirajući o samom sebi učiniti nerazumljivom stvarnost o kojoj govori ili će je zaboraviti. Razlikovanje *nesematskog* i *sematskog jezika* i njihova odnosa prema interpretaciji stvarnosti pojma *rasizam* dovodi nas i do enciklike *Fratelli Tutti* pape Franje.

O rasizmu Enciklika govori samo jednom u broju⁵ gdje se *rasizam* spominje u svojem *nesematskom* značenju kao *fluidni* pojam. Stječe se dojam da je i jezik teologije, kojim se nastojalo zahvatiti pojam *rasizam*, *nesematski*

⁵ Usp.: Papa FRANJO, *Fratelli tutti*. Enciklika o bratstvu i socijalnom prijateljstvu (Zagreb: Kršćanska sadašnjost, 2021.), br. 25.

i ne odnosi se *sematski* prema stvarnosti rasizma. Već u ovoj tvrdnji susrećemo i jedno novo pitanje. Je li se jezik teologije kao humanističke znanosti pretvorio u *fluidnost* odnosa između *intellectus* i *rem* kako bi bio prihvatljiv? Ako jezik teologije insistira na ontološkoj *adequatio*, stavlja li ga to u položaj optuženog za ideologiju?

Fluidnost od koje pati enciklika *Fratelli tutti* kada je riječ o pojmu *rasizam*, upućuje možda i na jedan ozbiljniji problem jezika teologije koji moram ovdje dotaknuti. Riječ je o specifičnoj *nesemi*, onom trećem značenju u kojem jezik teoretizira o zaboravljenoj ili nerazumljivoj stvarnosti.

Je li jezik teologije, napose one akademske teologije koja se strogo smatra humanističkom, ali ne više vjerničkom, postao *nesematski jezik* koji ima svoju vlastitu *fluidnost*? I je li je on sam stvorio i učinio time *sematsku* stvarnost nerazumljivom?

Treće značenje pojma *nesema* posebno zahvaća i pronalazi svoje mjesto u jeziku teologije koji pokušava *sematski* govoriti o Bogu i čovjeku. Taj *sematski* govor oslanja se na stvarnost objave, međutim ovdje se i javlja pitanje koliko suvremenost i suvremeni čovjek razumiju jezik teologije i njegova *sematska* nastojanja oko interpretacije objave, odnosno koliko mogu pojmiti *sematsku* stvarnost koju objava naviješta.

Čini se da enciklika *Fratelli Tutti* pape Franje, kada govori o fenomenu i pojmu *rasizma*, prepoznaje to pitanje s obzirom na to da se jezično nastoji izraziti što jednostavnije i bliže svakodnevnom ljudskom govoru i komunikaciji iz straha da, ako bude govorila *sematskim* jezikom teologije, neće biti shvaćena. Na taj način govor o pojmu *rasizam* u Enciklici ipak prelazi u *nesematski jezik* i način razumijevanja koji je najčešće prethodno označen pojmom *fluidnost*.

Govor o rasizmu, ne ulazeći u ostatak sadržaja Enciklike, izrazito je slaba točka enciklike *Fratelli Tutti* jer u današnjoj posvemašnjoj pojmovnoj zbrci pojmova i definicija Enciklika ne uspijeva na precizan, jasan i nedvosmislen način interpretirati *nesematski rasizam* kao ideološki diskurs ili narativ i ono što se može nazvati i definirati rasizmom u *sematskom* značenju tog pojma.

Kada je riječ o *rasizmu*, *Fratelli Tutti* kao i neki drugi suvremeni crkveni dokumenti, deklaracije, izjave, koje nisu strogo dogmatskog sadržaja, pate od *nesematskog* razumijevanja pojmovlja te se tako barem djelomično uklapaju u *nesematsku stvarnost*. Time dospijevamo pred pitanje koje tek treba otvarati i raspravljati.

Je li jezik teologije postao danas tek jedan od ideologiziranih *nesematskih jezika* kada govori o društvenim, povijesnim i socijalnim temama koje po svojoj naravi ne pripadaju onomu što nazivamo istinama vjere?

I što bi se dogodilo kada bi se na kraju došlo do zaključka kako je jezik teologije kao humanističke znanosti donekle i sam krivac što se govor o *sematskoj stvarnosti* objave u nekim segmentima pretvorio u *nesematske* političke, društvene i socijalne ideološke crkvene i teološke narative ili diskurse?

Zaključak

S obzirom na nedovoljno istražen odnos između *nesematskog* i *sematskog jezika*, napose u povijesti same filozofije kao humanističke znanosti, nije bilo moguće dublje i sadržajnije pozabaviti se ovom problematikom jer takvo istraživanje nadilazi okvire i svrhu ovog teksta, kao i mogućnosti samog autora.

Ipak treba naglasiti kako ova distinkcija pomaže da se, barem kada je riječ o enciklici *Fratelli Tutti*, istakne kako Enciklika pojam *rasizam* shvaća u tipično postmodernom načinu razumijevanja. Jezik Enciklike kada govori o *rasizmu* slijedi *nesematske* obrasce interpretacije koji su ne samo fluidni nego nerijetko i nejasni, preširoki i nedefinirani.

Tako se, kada je riječ o razumijevanju *rasizma*, Enciklika pridružuje postmodernom poimanju interpretacije kao teoretskog instrumenta koji ovisi ili apsolutizira *fluidnost* kao svoj temeljni, može se reći čak ontološki princip razumijevanja odnosa između *intellectus* i *rem*, odnosno između uma na jednoj strani i stvarnosti i istine na drugoj.

NON-SEMATIC AND SEMATIC RACISM: ENCYCLICAL LETTER FRATELLI TUTTI. POPE FRANCIS ON RACISM

Summary

Introducing the distinction between non-semantic and semantic language, the article examines a difference between non-semantic and semantic racism and how this distinction is presented in the Pope Francis' Fratelli Tutti. It offers an outline for further investigation of relations between language and reality.

Key words: *non-semantic, semantic, fluidity, racism, Fratelli Tutti.*

Translation: Oliver Jurišić and Kevin Sullivan